

KONSTANTIN
PRESLAVSKY
UNIVERSITY
S H U M E N

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
“ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ”

ФАКУЛТЕТ ПО ХУМАНИТАРНИ НАУКИ

СПЕЦИАЛНОСТ ТЕОЛОГИЯ

Утвърждавам:
Декан:.....

КОМПЛЕКТ НА СТУДЕНТА

ДИСЦИПЛИНА: ВЪВЕДЕНИЕ В СТАРИЯ ЗАВЕТ

ШУМЕН
2012

К О Н С П Е К Т

за изпит по ВЪВЕДЕНИЕ В СТАРИЯ ЗАВЕТ

за специалност «Теология», редовно обучение

Първи раздел

1. Увод

- 1.1. Название и предмет на въведение в Священото Писание на Стария Завет.
- 1.2. Боговдъхновеност на свещените старозаветни книги.
- 1.3. Определение, метод и задача на старозаветната исагогика.
- 1.4. Разделение на исагогическата материя.
- 1.5. Предпоставка за появата на старозаветните писания
- 1.6. Състав на старозаветния сборник според различните библийски традиции.
- 1.7. История на старозаветната исагогика. Най-нови изследвания.

Втори раздел

Общо въведение

1. История на старозаветната литература и нейното каноническо достойнство
 - 1.1. Значение на понятието “канон”.
 - 1.2. Старозаветния кодекс от Мойсей до Ездра и Неемия-свещени писатели, пророчески школи и религиозни- писателски общества.
 - 1.3. Традиционен възглед за приключване на канона-основания.
 - 1.4. Най-нов еволюционен възглед за образуването и фиксирането на канона-литературно-исторически аргументи.
 - 1.5. Делене и групиране на старозаветните книги.
 - 1.6. Неканонични книги.
 - 1.7. Новият Завет и Старозаветния канон.
 - 1.8. Старозаветния канон в древнохристиянската Църква.
 - 1.9. Учението на църковните отци, учители и писатели за старозаветния канон до XVI век.
 - 1.10. Решения и постановления на църковните събори/вселенски и поместни/за старозаветния канон.
 - 1.11. Отношението на Православната църква, Римокатолическата църква и на протестантските общности към канона.
 - 1.12. Старозаветни апокрифи- понятие, деление, значение и текстови образци.
2. История на Стария Завет като манускрипт през вековете.
 - 2.1. Уводни въпроси:
 - 2.1.1. Предварителни сведения за спецификата на библийския текст.
 - 2.1.2. Материал, инструменти за писане и традиции на книжовните школи през старозаветната епоха.
 - 2.1.3. Външна форма на старозаветния текст и начин на писане върху библийските свитъци.
 - 2.2. Основни библийски езици:
 - 2.2.1. Терминологичен анализ.
 - 2.2.2. Специфика на основните библийски езици/лингвистичен анализ/.
 - 2.2.3. Шрифтова система на еврейски, арамейски, самарянски и гръцки езици.
 - 2.3. Историческа съдба на еврейския текст:
 - 2.3.1. Предшественици на масоретите и заслугите им за запазването на свещения консонантен текст.
 - 2.3.2. Масоретите и тяхното дело.
 - 2.3.3. Вокализация на консонантния текст на Стария Завет/пунктуация/.

- 2.3.4.Делото на масоретите с оглед традиционния основен консонантен текст.
- 2.3.5.Масоретски отклонения. Средства и методи за приближаване до първоначалния текст.
- 2.3.6.Структура и деление на библейския текст.
- 2.4.Най-стари старозаветни текстове.
 - 2.4.1.Текстовите находки от Мъртво море/Кумрански библейски ръкописи/.
 - 2.4.2.Гръцки библейски ръкописи/кодекси/.
 - 2.4.3.Еврейската Библия като печатно тяло/издания/.
- 3.История на преводите на старозаветните книги. Общи сведения за старозаветните преводи-причина за появата им и типове класификация.
 - 3.1.Гръцки преводи
 - 3.1.1.Септуагинта- история и значение.Текстовокритични издания.
 - 3.1.2.Други гръцки преводи на Стария завет- преводи на Акила, Симах, Теодотион; анонимните V, VI и VII преводи от Оригеновата Хекзапла.
 - 3.1.3.Рецензии на Септуагинта: Хекзапларен текст на Ориген, рецензия на Евсевий епископ Кесарийски и Памфил, Константинополска рецензия на Лукиан Антиохийски, Александрийска рецензия на епископ Исихий.
 - 3.2.Други древни преводи
 - 3.2.1.Самаританско Петокнижие.
 - 3.2.2.Юдейско-арамейски преводи/Таргуми/.
 - 3.2.3.Сирийски превоз /Пешито/.
 - 3.2.4.Дъщерни старозаветни преводи въз основа на Септуагинта.
 - 3.2.5.Латински преводи: Итала, Вулгата,рецензии на Вулгата, Сискстинска и Климентинска Вулгата.
 - 3.2.6.Св.Кирило-Методиев превод на Библията и неговото историческо развитие. Славянската Библия-рецензии, печатни издания и значение за православната книжнина и духовност.
 - 3.3.Нови преводи
 - 3.3.1.Руски синодален превод на Библията.
 - 3.3.2.Преводи на Библията на български език през Възраждането.
 - 3.3.3.Синодален превод на Библията и на Българската православна църква. Най- нови опити, проекти и принципи за библейски преводи на български език.
- Трети раздел. Частно въведение-исагигически анализ на отделни старозаветни книги.
 - 1.Канонически книги
 - 1.1.Законодателни книги
 - 1.1.1.Обща характеристика.
 - 1.1.2.Петокнижие:
 - 1.1.2.1.Название, деление и съдържание.
 - 1.1.2.2.Проблемът за авторството и произходът на Петокнижието.
 - 1.1.2.3.История на критиката върху Петокнижието от древнохристиянско време до наши дни.
 - 1.1.2.4.Четирите писмени източници/Яхвист, Елохист, Девтерономиум и Свещенически кодекс/ и произход на Петокнижието според Граф-Велхаузеновата еволюционна хипотеза.
 - 1.1.2.5.Аргументи в полза на църковно-традиционния възглед за Мойсеевия произход на Петокнижието.
 - 1.1.2.6.Основание за наличие на текстова редакция на Петокнижието от следмоисеево време в духа на Мойсеевата традиция.
 - 1.1.2.7.Историческа достоверност на Мойсеевото Петокнижие.
 - 1.2.Исторически книги.
 - 1.2.1.Книга Иисус Навин.
 - 1.2.2.Книга Съдии Израилеви.
 - 1.2.3.Книга Рут.
 - 1.2.4.Първа и Втора книга Царства.
 - 1.2.5.Трета и Четвърта книга Царства.
 - 1.2.6.Първа и Втора книга Паралипоменон/I-II на Летописите/.

- 1.2.7.Първа книга Ездра.
- 1.2.8.Книга Естир.
- 1.3.Дидактично-поетични книги.Обща характеристика.Специфика на библейско-еврейската поезия.
 - 1.3.1.Книга Иов.
 - 1.3.2.Псалтир
 - 1.3.3.Книга Притчи Соломонови.
 - 1.3.4.Книга Еклисиаст.
- 1.4.Пророчески книги. Общо за пророческото служение и за пророците писатели.Книги на св.пророци:
 - 1.4.1.Исайя.
 - 1.4.2.Йемерия.
 - 1.4.3.Йезекиил.
 - 1.4.4.Даниил.
 - 1.4.5.Дванадесетте малки пророци.Книжки на св. пророци:
 - 1.4.6.Амос.
 - 1.4.7.Йона.
 - 1.4.8.Наум.
 - 1.4.9.Авакум.
 - 1.4.10.Захария.
 - 1.4.11.Малахия.
2. Неканонични книги/подбрани/.
 - 2.1.Книга Юдит.
 - 2.2.Книга Премъдрост Соломонова.
 - 2.3.Книга Премъдрост на Иисус син Сирахов.
 - 2.4.Трета книга Ездра.

IV. Литература:

1. Марковски, Иван. Въведение в Священото Писание на Стари́я Завет.В.Търново, 1992.
2. Попмаринов, Димитър. Кратко въведение в Священото Писание на Стари́я Завет. Велико Търново, 2001.
3. Марковски, Иван. Въведение в Священото Писание на Стари́я Завет. Ч.І, Общо въведение, София, 1932.
4. Марковски, Иван. Частно въведение в Священото Писание на Стари́я Завет. Ч.ІІ, София, 1936;ІІ изд.София,1957.
5. Шиваров,Николай и Вълчанов, Славчо. Вечното в двата библейски Завета. В.Търново, 1994.
6. Библейски речник. Нов човек. София, 1994
7. Нов библейски речник. Нов Човек. София, 2007
- 8. Марковски, Ив.:**
 - 8.1. Библейско-еврейската поезия.Съдържание и форма.ГБФ,Т.ІІІ,1925-26.
 - 8.2. История на българския синодален превод на Библията.ГБФ, Т. VI,1926-27.
 - 8.3. Проблемът за произхода и аавторството на Петокнижието. ГБФ, Т. XXII, 1934-35.
 - 8.4. Религиозно-философските проблеми в кн. Иов. ГБФ,Т. VII,1939-40.
 - 8.5. Книга Рут.ГБФ,Т. XIX,1941-42.
 - 8.6. За пророческото служение изобщо и за вехтозаветното пророчество. ГБФ,Т. XX,1942-43.
 - 8.7. Пророк Исайа- личност, идеи и пророчества. ГБФ,Т. XXI, 1943-44.
 - 8.8. Пророк Иеремия - личност и идеи, ГБФ,Т. XXIII,1945-46.
 - 8.9. Пророк Иезикил. ГБФ,Т. XXVI,1948-49.
 - 8.10. Пророк Даниил – личност и пророчества.ГДА,Т. I,1950-51.
 - 8.11. Дванадесетте пророци. ГДА,Т. III,1953-54; Т. IV, 1954-55, Т. V, 1955-56; Т. VI, 1956-57; Т. VII, 1967-58; Т. VIII, 1958-59, Т. IX, 1959-60; Т. X, 1960-61; Т. XI, 1961-62.

9. Пиперов, Б.:

- 9.1. Един древен коментар към книгата на пророк Авакум. ГДА, Т. II, 1951-5.
- 9.2. Един древен ръкопис на книгата на пророк Исаия. ГДА, Т. III, 1953-54; Т. IV, 1954-55.
- 9.3. Правилникът на Новия съюз. ГДА, Т. V, 1955-56.
- 9.4. Книга Съдии Израилеви. ГДА, Т. XIII, 1963-64.
- 9.5. Тълкуване на книга Битие. София, 1973.
- 9.6. Презвитер Лукиан, неговата редакция на библейския текст и преводът на Св. Кирил и Методий. ГДА, Т. VIII, 1968-69.
- 9.7. Тълкуване на книгата на Пророк Исаия. София, 1982.
- 9.8. Тълкуване на книгата Притчи Соломонови. София, 1984.

10. Шиваров, Н.:

- 10.1. Тълкуване на книгата на пророк Иеремия. София, 1974.
- 10.2. Тълкуване на книгата на пророк Иезекил. София, 1979.
- 10.3. Древни библейски ръкописи от Кумран. ГДА, Т. X, 1960-61; Т. XII, 1962; Т. XIV, 1964-65.
- 10.4. История и каноничност на старозаветния текст/ С оглед на старобългарския му превод/. ГДА, Т. XXIX, 1979-80.
- 10.5. Св. пророк Наум и падането на Ниневия, ДК, 1959, кн. 12.
- 10.6. Забележителни новооткрити библейски ръкописи с текстове от Псалтира и книгата на Исус син Сирахов. ДК, 1968, кн. 4.
- 10.7. Исихиевата редакция. Съвременни изследвания и задачи с оглед на старобългарския превод на Стария Завет. Втори международен конгрес по българистика. Доклади. Стара българска литература. С., 1982.

11. Вълчанов, Сл.:

- 11.1. Един древен хагадичен мидраш върху книга Битие от Кумран 1 QGArag за живота на библейските патриарси. Съпругеската двойка Авраам и Сара/кол. XIX и XX/. ГДА, Т. XXI, 1972-73.
- 11.2. Прологът към кн. Премъдрост на Исус син Сирахов и значението му за историята на старозаветния канон. ГДА, Т. XXII, 1972-73.
- 11.3. Кумрански текстове с апокрифно съдържание и славянски старозаветни апокрифи. ГДА, Т. XXIII, 1977-78.
- 11.4. Кумрански текст и коментар на пророк Наум от IV пещера 4QpNah. Превод и исагогически анализ. ГДА, Т. XXVII, 1977-78.
- 11.5. Книгата на пророк Наум. Текстово-критично изследване. ТДА, Т. XX-X, 1979-1980.
- 11.6. Книгата на пророк Наум. Исагогически изследване. ГСУ ГБФ, т. 5 нова серия, 1995-96.
- 11.7. Septuaginta като основа на Кирило-Методиевия превод на Стария Завет. Изв. ЦИАИ, Т. II, София, 1984.
- 11.8. Дейността на Библейската комисия/ по повод – ревизия на Синодалната Библия от 1925 г./ ЦВ, 1972, бр. 15.
- 11.9. Към въпроса за историята на превода на Българската Библия. ЗВ, 1975, бр. 32.
- 11.10. Тълкуване на книгата на пророк Даниил. С., 1975.
- 11.11. Тълкуване на книгата на дванадесетте пророци. С., 1977.
- 11.12. Към въпроса за българския превод на новия Завет от Йеромонах Неофит Рилски/ исагогически анализ/. ДК, 1981, кн. 5.
- 11.13. Издания на Библията в България. Библиотекар, 1991, кн. 7-8.
12. Eissfeldt, Otto. Einleitung in das Alte Testament. 3. Auflage, T. Einleitung in das Alte Testament. 2. Auflage, Tübingen, 1964.
13. Fohre, Georg. Einleitung in das Alte Testament. 12. Auflage, Heidelberg, 1979.
14. Юнгеров, П. А. Введение в Ветхий Завет. В 2-х томах. Том 1. М., 2003, Том 2, М., 2003.
15. Сорокин, А., Введение в Ветхий Завет. СПб., 2002.
16. Вейнберг Й. Введение в Танах. Часть I. Пространство и время Танаха. Иерусалим-М., 2002.; Часть II. Пятикнижие – через испытания к свершению. Иерусалим-М., 2002.; Часть III. Пророки. Иерусалим-М., 2003.
17. Мень А., прот. Исагогика. Курс по изучению Священного Писания. Ветхий Завет. М., 2000. http://alexandrmn.ru/books/isagogik/isa_01.pdf
18. Мень А., прот. Библиологический словарь. М., 2002. <http://www.alexandrmn.ru/pan.html>

19. Исагогика Ветхого Завета <http://www.bible-mda.ru/e-books/e-books.html#ot-isag1>
20. <http://www.bible-researcher.com/ot-bibliography.html>
21. <http://www.biblicalstudies.org.uk/ot.php>
22. <http://findebookee.com/i/introduction-to-old-testament-pdf>

V. Форми на самостоятелна работа

1. Написване на курсова работа

VI. Семестриален контрол:

1. Редовно присъствие на семинарни занятия.

VII. Условия за допускане до изпитна процедура

1. Редовно посещение на семинарните занятия
2. Положително оценена курсова работа

VIII. Изпитна процедура. Схема/елементи, процедура на изпита, критерии за оценяване знанията и уменията на студентите, присъждане на кредити

Изпитът е устен. Теглене на изпитни билети от целия материал.

IX. Критериите за оценяването на знанията, уменията и компетентностите на студентите, на оформяне на изпитната оценка, на присъждане на кредити включват:

Оценката е комплексна и включва познаване на книгите на Стария Завет - тяхното съдържание, специфика, религиозни и нравствени идеи, познаване на основни изследвания – общи и частни исагогически изследвания, студии и статии по въпросите на Старозаветната исагогика, както и оценката от курсовата работа, участието на студента по време на семинарните занятия.

Въз основа на успешно положен изпит и текущ контрол на студента се присъждат 9 кредита.

X. Принципи на формиране на оценката

Оценяване: Крайната оценка се формира от участието на студента в семинарните занятия, оценката от самостоятелната работа и представянето на изпита.

Комплектът е подготвен от проф. д.теол.н. А. Кръстев и гл. ас. Я. Драгомирова.